

JUSTIITSMINISTEERIUM

Kriminaalpoliitika lühianalüüs
Nr 2 / 2020

Statistika ülevaade

Kehaline väärkohtlemine lähisuhtes: menetlus- ja karistuspraktika

Analüüsitalitus
Kriminaalpoliitika osakond

Sisukord

- Lühikokkuvõte
- Sissejuhatus
- Lõplike menetlusotsuste arv
- Üldine menetlusstruktuur
- Oportuniteediga menetluse lõpetamine
- Leppimise tõttu menetluse lõpetamine
- Kohtusse esitamine ja karistused

Lühikokkuvõte

EESMÄRK: Anda ülevaade KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumite menetlusstruktuurist, kriminaalmenetluse lõpetamisel oportuuniteediga või lepitusmenetluse tulemusena määratud kohustustest ning kohtu poolt mõistetud karistustest.

2019. aastal tehti kohtueelses menetluses KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites lõplik menetlusotsus 3264 kuriteo ja 2288 isiku kohta. Menetluse lõpetamisel määratud kohustuste analüüs käsitleb 2019. a I pa ja karistusliikide analüüs 2018. a I pa lahendeid.

Menetlust välistavatel asjaoludel menetluse lõpetamine

- ▶ 32% juhtudel lõpetati kriminaalmenetlus menetlust välistava asjaolu ilmnenemise tõttu. Enamasti põhjusel, et puudus menetluse alus (KrMS § 199 lg 1 p 1).
- ▶ Menetlust välistava asjaolu tõttu lõpetamiste osakaal erines piirkonniti märgatavalt: kui Põhja ringkonna-prokuratuuri tööpiirkonnas lõpetati sel põhjusel 41%, siis Lõuna piirkonnas 16%.
- ▶ Suured piirkondlikud erinevused menetlust välistavate asjaolude tõttu lõpetamisel viitavad eeskätt piirkonniti erinevale kuritegude registreerimise praktikale.

Menetluse lõpetamine oportuuniteedi ja lepitusmenetlusega

- ▶ Lõpuni menetletud juhtumitest lõpetati oportuuniteediga 26% ja lepitusmenetlusega 21%.
- ▶ Oportuuniteediga määrati kahtlustatavale enamasti üks kohustus; sagedamini oli tegu kohustusega osaleda sotsiaal-programmis.
- ▶ Lepitusmenetlusega lõpetamisel määrati kahtlustatavale enamasti kaks kohustust; sagedamini vägivalla kasutamise keeld ja viisakuskohustus kannatanu suhtes.

Kohtusse jõudmine

- ▶ Kõikidest lõpuni menetletud juhtumitest jõudis kohtusse 51%; neist veidi enam kui 60% lahendati kokkuleppemenetluses.
- ▶ Kohtusse jõudmise osakaal piirkonniti erineb märgatavalt (Lõuna RP tööpiirkonnas: 66%; Põhja RP-s: 44%).
- ▶ Sagedamini määrati karistuseks tingimisi vangistus koos käitumiskontrolliga (42%) või reaalne vangistus (23%).

Sissejuhatus

Analüüsi eesmärk on anda lühiülevaade enimregistreeritud perevägivallakuriteo – kehaline väärkohtlemine lähi- või sõltuvussuhtes (KarS § 121 lg 2 p 2) – menetlusstruktuurist, oportuuniteediga (KrMS § 202) ja leppimise tõttu kriminaalmenetluse lõpetamisel (KrMS § 203¹) määratud kohustustest ning kohtu poolt mõistetud karistustest.

Lähisuhtes toimepandud kehalise väärkohtlemise juhtumid (KarS § 121 lg 2 p 2) moodustavad registreeritud perevägivallakuritegudest suurima osa: 2019. aastal 85%. Teisi kuriteoliike on perevägivallakuritegudena registreeritud oluliselt vähem. Lähisuhtes kehalise väärkohtlemise eest on kõrgem karistusmäär ette nähtud alates 2015. aastast. KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites on lähisuhte all käsitletud nii praeguste kui endiste paarisuhtepartnerite, laste ja vanemate ning ka muude pereliikmete vahelisi kehalise väärkohtlemise juhtumeid.

Lühianalüüs tugineb järgmistele E-toimiku ja KIS-i andmetele.

- ▶ E-toimiku andmed kohtueelses menetluses tehtud lõplike menetlusotsuste kohta KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites 2019. aastal.
- ▶ E-toimiku andmed 2019. a I pa KrMS § 202 alusel (oportuuniteediga) kriminaalmenetluse lõpetamiste kohta KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites. Analüüs hõlmas 229 kahtlustatava suhtes tehtud kriminaalmenetluse lõpetamise määrust.
- ▶ KIS-i andmed 2018. a I pa jõustunud süüdimõistvate kohtuotsuste kohta KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites. Analüüs hõlmas 221 isiku suhtes jõustunud süüdimõistvat kohtuotsust.

Kokkuvõtte koostas Kaire Tamm kriminaalpoliitika osakonna analüüsitalitusest, andmete analüüsi oli kaasatud Greete Jalast.

Lõplike menetlusotsuste arv

Perevägivaldaks registreerimine on aasta-aastalt kasvanud ja see on toonud kaasa ka lähisuhtes kehalise väärkohtlemise juhtumites tehtud menetlusotsuste arvu suurenemise. 2019. aastal tehti kohtueelses menetluses KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites lõplike menetlusotsuseid 3264 kuriteo ja 2288 isiku kohta; 2017. aastal 2382 kuriteo ja 1735 isiku kohta.

Tabel 1. Prokuratuuri lõplikud menetlusotsused kohtueelses menetluses KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites: kohtusse saatmine ja lõpetamine

Aasta	Kohtusse saadetud		Menetlus lõpetatud*		Kokku	
	Kuritegusid	Isikuid	Kuritegusid	Isikuid	Kuritegusid	Isikuid
2019	1136	684	2128	1604	3264	2288
2018	859	566	1526	1227	2385	1793
2017	921	591	1461	1144	2382	1735

* Lõpetamiste koguarv, mis hõlmab prokuratuuri poolt ja prokuratuuri loal tehtud lõpetamisi ning menetlust välistavate asjaolude ilmnemisel tehtud lõpetamisi.

2019. aastal tehti kõige rohkem menetlusotsuseid KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites Põhja ringkonna-prokuratuuris (42%), mille tööpiirkonnas¹ registreeritakse suurem osa kõigist Eestis registreeritud perevägivaldaks registreeritud juhtumitest. 2019. aastal registreeritud perevägivaldaks registreeritud juhtumitest 42% pandi toime Harjumaal (1331 Tallinnas ja 396 Harjumaal, v.a Tallinn). Näiteks võrreldes Põhja piirkonnaga oli Viru ringkonnaprokuratuuri² poolt ja loal KarS § 121 lg 2 juhtumites tehtud lõplike menetlusotsuste arv 1,7 korda, Lõuna ringkonnaprokuratuuris³ kaks korda ja Lääne ringkonnaprokuratuuris⁴ kolm korda väiksem.

Tabel 2. Prokuratuuri lõplikud menetlusotsused kohtueelses menetluses KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites piirkonniti, 2019

Ringkonna-prokuratuur	Kohtusse saadetud		Menetlus lõpetatud*		Kokku	
	Kuritegusid	Isikuid	Kuritegusid	Isikuid	Kuritegusid	Isikuid
Põhja	344	187	1036	731	1380	918
Lõuna	356	206	285	195	641	401
Lääne	165	106	256	201	421	307
Viru	271	185	552	476	823	661

* Lõpetamiste koguarv, mis hõlmab prokuratuuri poolt ja prokuratuuri loal tehtud lõpetamisi ning menetlust välistavate asjaolude ilmnemisel tehtud lõpetamisi.

¹ Põhja ringkonnaprokuratuuri tööpiirkond on Harju maakond.

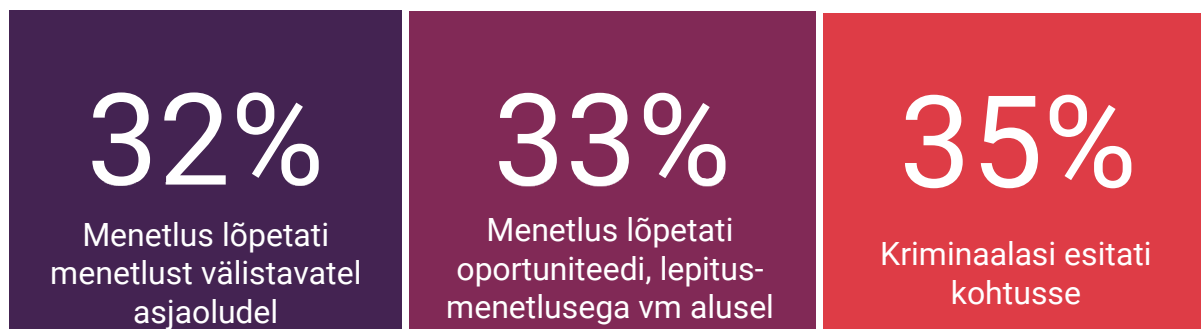
² Viru ringkonnaprokuratuuri tööpiirkond on Ida-Viru ja Lääne-Viru maakond.

³ Lõuna ringkonnaprokuratuuri tööpiirkond on Tartu, Jõgeva, Viljandi, Põlva, Võru ja Valga maakond.

⁴ Lääne ringkonnaprokuratuuri tööpiirkond on Pärnu, Lääne, Rapla, Saare, Hiiu, Järva maakond.

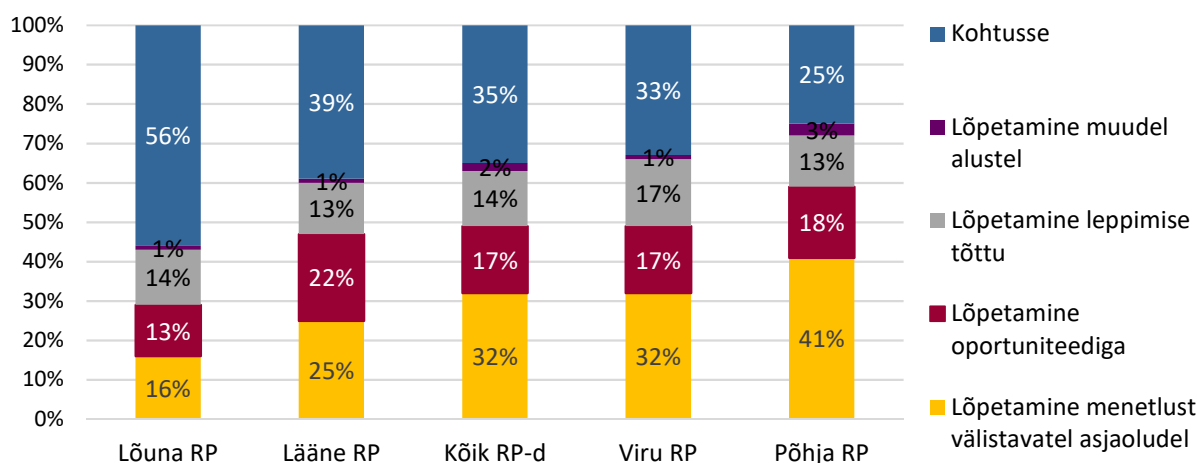
Üldine menetlusstruktuur

Kõigist 2019. aastal lähisuhtes kehalise väärkohtlemise juhtumites (KarS § 121 lg 2 p 2) kohtueelses menetluses tehtud lõplikest menetlusotsustest moodustas ligi kolmandiku **kriminaalmenetluse lõpetamine menetlust välistava asjaolu ilmnemisel**. Sagedasim menetlust välistav asjaolu oli menetluse aluse puudumine. Kolmandikul juhtudel lõpetati kuriteo menetlus muudel alustel ning veidi enam kui kolmandik juhtumitest esitati kohtusse.

Menetlust välistavatel asjaoludel menetluse lõpetamise osakaal piirkonniti erineb märgatavalt, moodustades Lõuna ringkonnaprokuratuuris 16% ja Põhja ringkonnaprokuratuuris 41%.

Joonis 1. Menetlusstruktuur KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites kõikidest lõplikest menetlusotsustest kohtueelses menetluses, 2019

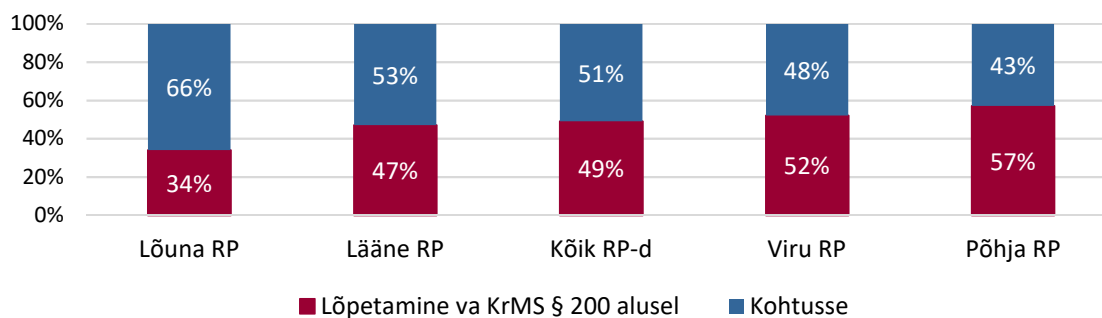
Kui jätta vaatluse alt välja lähisuhtes kehalise väärkohtlemise kuriteod, mille menetlus lõpetati menetlust välistavate asjaolude ilmnemisel (KrMS § 200), lõpetati menetlus ligi pooltel juhtudel (49%) ja kohtusse jõudnud asjade osakaal tõusis 51%-ni.

Piirkondlikus võrdluses tõusis kohtusse jõudnud kuritegude osakaal Lõuna ringkonnaprokuratuuris 66%-ni ja Põhja ringkonnaprokuratuuris 43%-ni.

Lõpuni menetletud lähisuhtes toimepandud kehalise väärkohtlemise juhtumitest jõudsid kohtusse pooled

51%

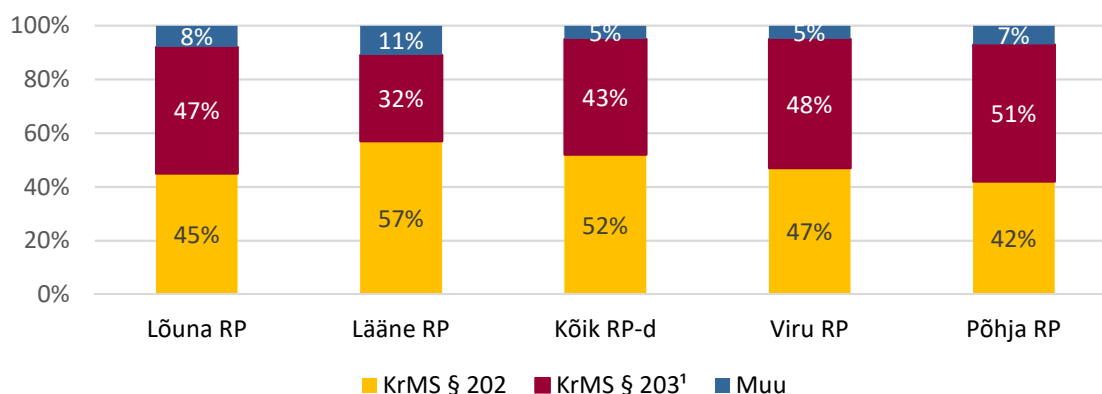
Joonis 2. Lõpetatud ja kohtusse saadetud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumite osakaal lõplikest menetlusesustest (v.a KrMS § 200) kohtueelses menetluses, 2019

Jättes kõrvale juhtumid, mille menetlus lõpetati menetlust välistavatel asjaoludel, lõpetati lähisuhtes kehalise väärkohtlemise juhtumites menetlus:

- 52% juhtudel oportuuniteediga (KrMS § 202 alusel⁵).
- 43% juhtudel lepitusmenetlusega (KrMS § 203¹ alusel⁶)
- Harvem ehk 5% juhtudel muudel, alaealise toimepanija sätte (KrMS § 201) või karistuse ebaotstarbekuse (KrMS § 203) alusel.

Joonis 3. Lõpetamiste liigid lõpuni menetletud (va KrMS § 200) kuritegude puhul piirkonniti, 2019

⁵ KrMS § 202 lg 1 kohaselt võib menetluse lõpetada teise astme kuritegude puhul, kui selles kahtlustatava või süüdistatava isiku süü ei ole suur ning ta on heastanud või asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju ja tasunud kriminaalmenetluse kulud või võtnud endale kohustuse tasuda kulud ning kui kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.

⁶ KrMS § 203¹ kohaselt võib prokuratuur kahtlustatava või süüdistatava ja kannatanu nõusolekul taotleda kriminaalmenetluse lõpetamist, kui on tegemist teise astme kuriteoga, teo asjaolud on selged, puudub avalik huvi ning kannatanu ja kahtlustatav või süüdistatav on leppinud KrMS-s sätestatud lepitusmenetluse raames.

Oportuniteediga lõpetamine (KrMS § 202)

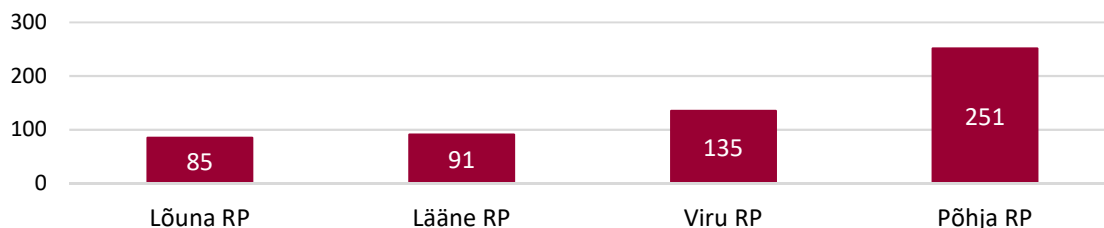
KrMS § 202 lg 1 kohaselt võib menetluse lõpetada teise astme kuritegude puhul, kui selles kahtlustatava või süüdistatava isiku süü ei ole suur ning ta on heastanud või asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju ja tasunud kriminaalmenetluse kulud või võtnud endale kohustuse tasuda kulud ning kui kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.

2019. aastal lõpetati KrMS § 202 alusel lähisuhtes kehalise väärkohtlemise juhtumites menetlus 458 isiku ja 565 kuriteo osas. KrMS § 202 alusel menetluse lõpetamine KarS § 121 lg 2 p 2 kuritegudes moodustas:

- ▶ Kõikidest lõplikest menetlusotsustest 17% (sh KrMS § 200).
- ▶ Kõikidest lõpuni menetletud (v.a KrMS § 200) juhtumites tehtud otsustest 26%.
- ▶ Kõikidest lõpetamistest (v.a KrMS § 200) veidi enam kui poole (52%).

Oportuniteediga lõpetamise osakaal kõigist lõpuni menetletud lõpetamistest oli suurim Lääne RP-s (57%).

Joonis 4. KarS 121 lg 2 p 2 kuritegude arv piirkonniti, mille menetlus lõpetati KrMS § 202 alusel, 2019

Kohustuste arv ja tähtaeg

KrMS § 202 alusel kriminaalmenetluse lõpetamise korral võib kahtlustatava või süüdistatava nõusolekul panna talle kohustuse määratud tähtajaks:

- ▶ Tasuda kriminaalmenetluse kulud ja hüvitada kuriteoga tekitatud kahju.
- ▶ Maksta kindel summa riigituludesse või sihtotstarbeliseks kasutamiseks üldsuse huvides.
- ▶ Teha 10–240 tundi üldkasulikke tööd (ÜKT-d).
- ▶ Alluda ettenähtud ravile.
- ▶ Mitte tarvitada narkootilisi või psühhotroopseid aineid või alkoholi.
- ▶ Osaleda sotsiaalprogrammis.
- ▶ Alluda alkoholi tarvitamise keelu täitmist kontrolliva elektroonilise seadme valvele.
- ▶ Täita muu asjakohane kohustus (lisandus juulis 2019⁷).

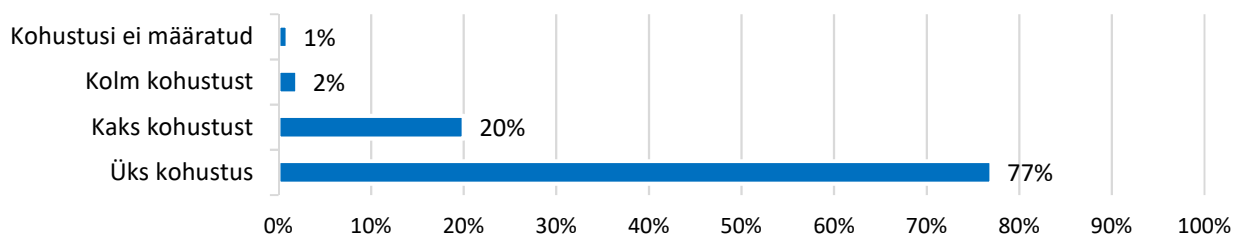
Vaadeldud perioodil (2019. a I pa) lähisuhtes kehalises väärkohtlemises kahtlustatavatele (227) KrMS § 202 alusel määratud kohustuste arv jäi vahemikku 1–3. Sagedamini määrati üks kohustus (77%) ja viiendikule (20%) kaks kohustust. Üksikutel juhtudel määrati kolm kohustust (2%) või

⁷ Kohustusi analüüsiti 2019. a I pa jõustunud lahendite näitel, mistõttu ei käsitle analüüs muu asjakohase kohustuse määramise praktikat.

kohustusi ei määratud (1%). Kohustusi ei määratud näiteks juhtudel, kus nende täitmine oli raskendatud kahtlustatava tervisliku seisundi (liikumisraskused) tõttu või oli vägivalda toimepanija juba pöördunud agressiivse käitumise tõttu abi saamiseks spetsialistide (ohvriabi, lastekaitse) poole ja prokurör leidis, et sellisel juhul on kahtlustatavat võimalik mõjutada ka kohustust määramata. Vähemalt ühel juhul põhjendas prokurör kohustuste mitterääramist osaliselt sellega, et piirkonnas puudus sobiv sotsiaalprogramm ning rahalise või üldkasuliku töö kohustuse määramine ei olnud otstarbekas.

Joonis 5. Kohustuste* arv KrMS § 202 alusel lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa (N=227)

* Ühe määrusega võidi määrata mitu kohustust.

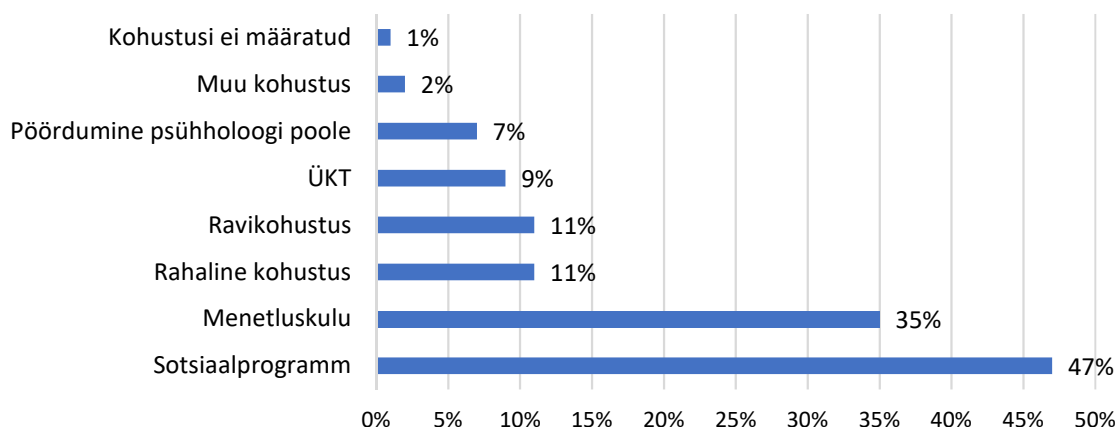
Kohustuste tähtaeg

KrMS § 202 lg 3 kohaselt ei või ravikohustuse, sõltuvusainete tarvitamise keelu ja sotsiaalprogrammi kohustuste tähtaeg ületada 18 kuud ning teiste kohustuste täitmise tähtaeg ei või olla pikem kui kuus kuud. Kohustuste täitmiseks määrati tähtaegu alates ühest päevast kuni 15 kuuni. Prokuröri määratud kohustuse tähtaja pikkuse mediaan oli kuus kuud.

Kohustuste liigid

Vaadeldud perioodil (2019. a I pa) määrati KrMS § 202 alusel lähisuhtes kehalises väärkohtlemises kahtlustatavale sagedamini sotsiaalprogrammi kohustus – ligi pooltel (47%) juhtudel. Veidi enam kui kolmandikul juhtudel hõlmasid kohustused menetluskulu tasumise kohustust (35% juhtudel), mis on ühtlasi KrMS § 202 kohaldamisel üheks eelduseks. Veidi enam kui kümnendikul juhtudel määrati kohustuseks riigi tuludesse teatud rahasumma tasumise kohustus ja ravikohustus.

Joonis 6. Kohustuse* esinemise sagedus KrMS § 202 alusel lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa (N=227)

* Ühe määrusega võidi määrata mitu kohustust.

- ▶ **Sotsiaalprogrammi kohustus.** Vägivalla toimepanijale määrati sagedamini kohustus osaleda paarisuhtevägivalla vähendamise programmis, mida viisid ellu näiteks EELK perekeskus, MTÜ Abi Võti, SA Väärtustades Elu. Esines ka kohustusi osaleda vanemluse toetamisele ja peresuhte parandamisele suunatud programmides. Mõnel juhul määrati programmi-kohustuse raames ka **kohustust pöörduda psühholoogi või spetsialisti poole, kes pakub psühholoogilist nõustamist.**
- ▶ **Menetluskulu,** mille tasumine oli sätestatud määruses kohustusena, oli vahemikus 25 kuni 945 eurot. Menetluskulu mediaan oli 250 eurot. Juhtumites, kus määrati ainult üks kohustus, oli 29% juhul menetluskulu tasumine ainukeseks kohustuseks.
- ▶ **Riigituludesse teatud summa tasumise kohustust** määrati vahemikus 75 kuni 450 eurot, mediaan 20 eurot.
- ▶ **Ravikohustusena** määrati sagedamini (3/4 juhtudel) kohustust pöörduda sõltuvusravile, aga esines ka kohustust pöörduda psühhiaatri poole.
- ▶ **Üldkasuliku töö kohustust** määrati vahemikus 60 kuni 100 tundi, mediaan 70 tundi.

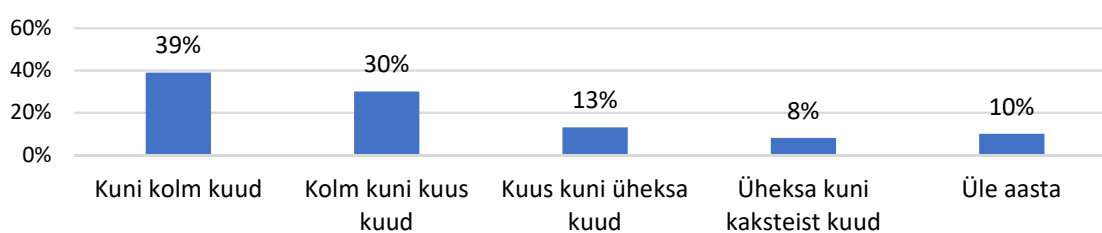
Menetluskiirus KrMS § 202 alusel lõpetatud menetlustes

Vaadeldud perioodil (2019. a I pa) oli KrMS § 202 alusel lõpetatud juhtumites keskmine menetluskiirus ligi pool aastat (periood menetluse alustamisest kuni lõpetamiseni). Mediaan oli keskväärtusest veidi madalam: 4,2 kuud. Keskmise menetlusaja tõstsid veidi kõrgemaks üksikud väga pika menetlusajaga juhtumid. Kõige lühemad KrMS § 202 alusel lõpetatud menetlused kestsid ühe päeva.

Tabel 3. Menetluse kestus KrMS § 202 alusel lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa

Menetluse aeg	
Keskmine	4,2 kuud
Mediaan	5,9 kuud
Miinimum	1 päev

Joonis 7. Menetluse kestus KrMS § 202 alusel lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa

Menetluse lõpetamine leppimise tõttu (KrMS § 203¹)

KrMS § 203¹ kohaselt võib prokuratuur kahtlustatava või süüdistava ja kannatanu nõusolekul taotleda kriminaalmenetluse lõpetamist, kui on tegemist teise astme kuriteoga, teo asjaolud on selged, puudub avalik huvi ning kannatanu ja kahtlustatav või süüdistatav on leppinud KrMS-s sätestatud lepitusmenetluse raames. Kahtlustatava või süüdistatava ja kannatanu võib lepitusmenetlusse saata nii kohtueelses kui ka kohtumenetluses. Leppimise tõttu kriminaalmenetluse lõpetamine ei ole teatud kuritegudes lubatud.

Kriminaalmenetluse lõpetamine ei ole leppimise tõttu lubatud:

- noorema kui 18aastase ohvriga KarS-ide § 133¹, § 133², § 134, § 138, § 139, § 141, § 143 ja § 144 kuritegudes;
- täisealise isiku poolt noorema kui 14aastase kannatanu suhtes toime pandud kuritegudes;
- kui kuriteo tagajärjeks oli inimese surm;
- inimsusevastastes ja rahvusvahelise julgeoleku vastastes, riigivastastes, ametialastes, üldohtlikes ning õigusemõistmise vastastes kuritegudes.

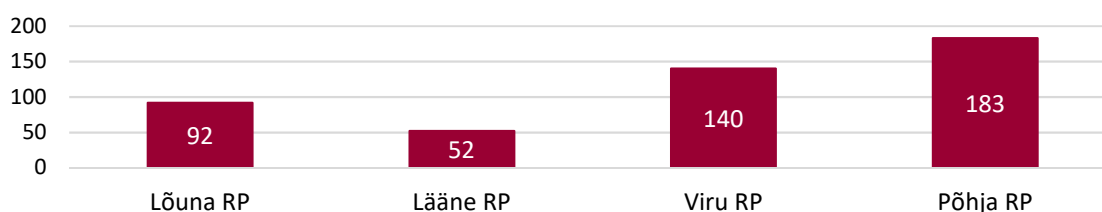
2019. aastal lõpetati KrMS § 203¹ alusel lähisuhtes kehalise väärkohtlemise juhtumites menetlus 402 isiku ja 468 kuriteo osas. KrMS § 203¹ alusel menetluse lõpetamine KarS § 121 lg 2 p 2 kuritegudes moodustas 2019. aastal:

- ▶ kõikidest lõplikest menetlusotsustest 14%;
- ▶ kõikidest lõpuni menetletud juhtumites tehtud otsustest (v.a KrMS § 200) 21%;
- ▶ kõikidest lõpetamistest (v.a KrMS § 200) 43%.

Leppimise tõttu menetluse lõpetamise osakaal erines piirkonniti märkimisväärselt. Põhja RP-s moodustas kõigist lõpetatud (v.a KrMS § 200) KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumitest veidi enam kui pooled lepitusmenetlusega lõpetamised ja Lääne RP-s ligi kolmandik. Lääne RP-s lõpetati leppimise tõttu 44 isiku poolt toime pandud 52 lähisuhtes kehalise väärkohtlemise kuriteo menetlus, Põhja RP-s 165 isiku 183 lähisuhtes kehalise väärkohtlemise kuriteo menetlus.

Leppimise tõttu menetluse lõpetamise (v.a välistavatel asjaoludel lõpetamine) osakaal lõpetamistest on kõrgeim Põhja (51%) ja madalaim Lääne RP-s (32%).

Joonis 8. KarS 121 lg 2 p 2 juhtumite arv piirkonniti, mille menetlus lõpetati KrMS § 203¹ alusel, 2019

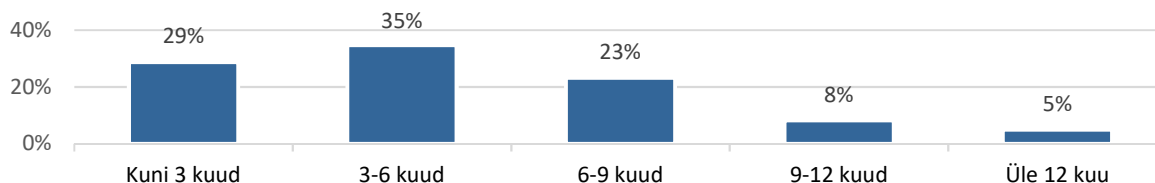
Menetluskiirus lepitusmenetlusega lõpetatud juhtumites

Vaadeldud perioodil (2019. a I pa) oli keskmine menetluskiirus 5,5 kuud (aritmeetiline keskmine; menetluse alustamisest kuni lõpetamiseni). Mediaan oli keskvärtusest veidi madalam; keskmise menetlusaja tõstsid veidi kõrgemaks üksikud väga pika menetlusajaga juhtumid. Kõige kiiremini jõuti menetluse leppimise tõttu lõpetamiseni paari päevaga. Lepitusmenetluse puhul tuleb arvestada, et menetlusaja hulka kuulub ka sotsiaalkindlustusameti lepitajate poolt lepitusprotsessi läbiviimiseks kuluv aeg.

Tabel 3. Menetluse kestus KrMS § 203¹ alusel lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa

Menetluse aeg	
Keskmine	5,5 kuud
Mediaan	4,8 kuud
Miinimum	1 päev

Joonis 9. Menetluse kestus KrMS § 203¹ alusel lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa

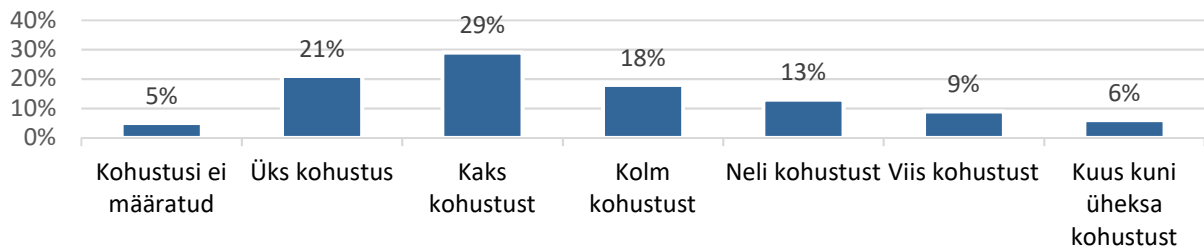
Kohustuste arv ja tähtaeg leppimise tõttu lõpetatud juhtumites

Kriminaalmenetluse lõpetamisel leppimise tõttu määrab prokuratuur või kohus kahtlustatavale või süüdistavale kohustuse täita lepitaja vahendusel osapoolte vahel sõlmitud lepituskokkuleppe kõiki või mõningaid kohustusi. Vaadeldud perioodil (2019. a I pa) leppimise tõttu lõpetatud lähisuhtes kehalise väärkohtlemise juhtumites määras prokuratuur kahtlustatavale kohustused 95% juhtudel. 5% juhtudel kohustusi menetluse lõpetamisel ei määratud. Nendel juhtudel täiendavaid kohustusi lepituskokkuleppes ei fikseeritud või olid lepituskokkuleppe kohustused lepitusprotsessi läbiviimise ajal juba täidetud (nt lepitati kokku, et kahtlustatav vabandab ja oli seda teinud lepituskohtumisel või oli kahtlustatav kuriteoga põhjustatud kahju juba hüvitanud).

Kahtlustatavale määrati keskmiselt kolm kohustust (mediaan kaks kohustust). 2/3 juhtudel jäi kohustuste arv vahemikku 1–3. Kohustuste arvu jaotust selgitavad paremini tabel 2 ja joonis 3, mis näitavad, kui sageli ja kui palju kohustusi määrati.

Tabel 4. Kohtustuste arv leppimise tõttu lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa (N=219)

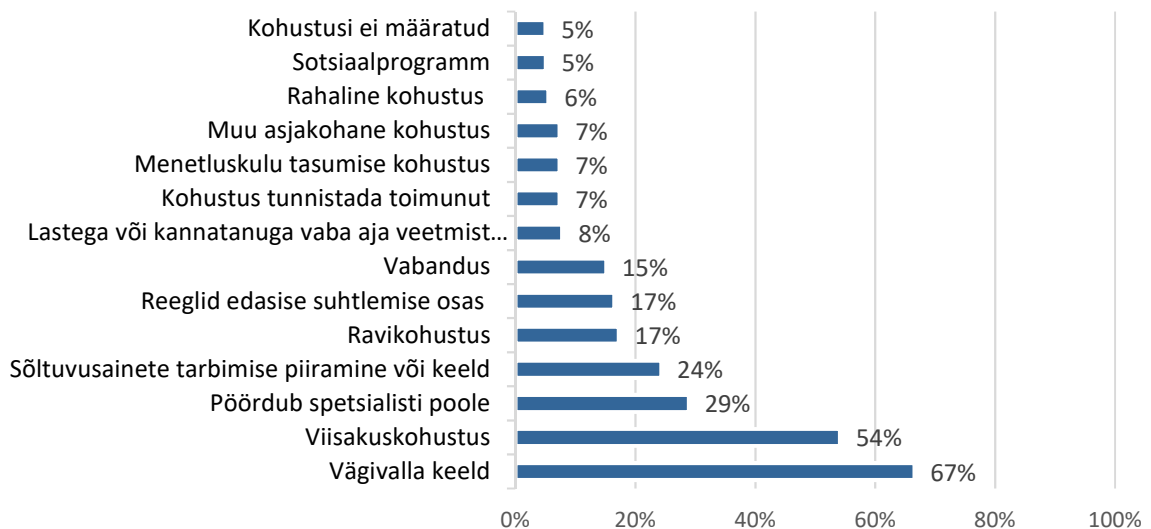
Kohustuste arv	
Keskmine	3
Mediaan	2
Miinimum	0
Maksimum	9

Joonis 10. Kohustuste arv leppimise tõttu lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa (N=219)

KrMS kohaselt ei või kohustuste täitmise tähtaeg ületada kuut kuud. Juhtudel, kus kohustusi määrati oli ligi 90% juhtudel kohustuse täitmise tähtajaks kuus kuud.

Kohustuste liigid ja sisu leppimise tõttu lõpetatud juhtumites

Leppimise tõttu menetluse lõpetamisel määrati kahtlustatavale sagedamini kahte liiki kohustusi: ligi 2/3 juhtudel esines kohustuste seas vägivallakeeld ja veidi enam kui pooltel juhtudel (54%) viisakuskohustus.

Joonis 11. Kohustuse* esinemise sagedus leppimise tõttu lõpetatud KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019 I pa (N=219)

* Ühe määrusega võidi määrata mitu kohustust.

- ▶ **Vägivalla keeld** seisnes kahtlustatava kohustuses mitte kasutada kannatanu suhtes füüsilist ja vaimset vägivalda või kohustuses lahendada osapoolte vahel konflikte vägivallavabalt ja rahumeelselt.

Sealjuures näeb KrMS § 203¹ lg 1 p 5 ette, et kui kuriteo toime pannud isik paneb kuue kuu jooksul peale menetluse leppimise tõttu lõpetamist sama kannatanu suhtes toime uue tahtliku kuriteo, siis menetlus uuendatakse. Seega kui süüdlane on pannud sama kannatanu suhtes toime vägivallakuriteo või mistahes muu kuriteo, siis menetlus igal juhul uuendatakse sõltumata sellest, kas osapooled ise vägivalla keelus kokku leppisid.

- ▶ **Viisakuskohustus** seisnes kahtlustatava lubaduses käituda ja suhelda kannatanuga edaspidi viisakalt ja lugupidavalt.
- ▶ **Kohustus pöörduda spetsialisti poole** seisnes enamasti kohustuses pöörduda psühholoogi poole, et osaleda psühholoogilisel nõustamisel või psühhoteraapias.
- ▶ **Sõltuvusainete tarvitamise piirang või keeld** hõlmas valdavalt alkoholi, üksikutel juhtudel ka narkootikumide või tubakatoodete kasutamise keelu või piiramist. Esines kohustusi, mis nägid ette sõltuvusainete mitte tarvitamise, tarbitavate koguste piiramise, tarvitamise koha piiramise (nt kohustus mitte tarbida alkoholi kodus või mitte ilmuda jooles olekus kannatanu juurde või jooles olles mitte lastega suhelda).
- ▶ **Ravikohustus** seisnes peaaegu kõikidel juhtudel alkoholiravile pöördumise kohustuses ja ühel juhul oli määratud lisaks kohustus pöörduda psühhiaatri poole, et saada agressiivse käitumise ravi.
- ▶ **Reeglid omavahelise edasise suhtluse osas** hõlmasid osapoolte vahelisi kokkuleppeid, kas ja kuidas omavahelist suhet lõpetada (kohustus lahutada, asuda vara jagama) ning millistel tingimustel kannatanuga suhtlemine edaspidi toimub (kohustus loobuda kannatanu tülitamisest või suhelda kannatanuga emaili teel).
- ▶ **Vabandus** seisnes kahtlustatava poolt kannatanu ees vabandamises, mida enamasti tehti suuliselt lepitusprotsessi ajal. Võib eeldada, et vabandusi on menetluse lõpetamisel kohustusena fikseeritud vähem kui seda reaalselt lepitusprotsessi raames tehakse.
- ▶ **Lastega või kannatanuga vaba aja veetmist puudutavad kohustused** hõlmasid kokkuleppeid ühiselt aja veetmise perioodi ja tingimuste kohta, aga ka kokkuleppeid, et võimaldada kannatanule rohkem isiklikku vaba aega. Mõnel juhul korraldati kokkuleppes üle lapsega suhtluskorra reeglid või fikseeriti vanemate lastega tegelemise kohustused.
- ▶ **Kriminaalmenetluse kulude tasumise** kohustuse puhul jäi menetluskulu suurus vahemikku 30 eurot kuni 900 eurot. Keskmine menetluskulu oli 135 eurot.
- ▶ **Rahalise kohustuse** puhul kohustati kahtlustatavat enamasti maksma kannatanule teatud summa kahju hüvitamiseks, heastamiseks (nt igakuine elatusraha, kannatanu koolituskulud) või varasema võla hüvitamiseks). Rahalise kohustuse keskmine summa oli ligi 1700 eurot (mediaan 540 eurot).
- ▶ **Sotsiaalprogrammi kohustus** hõlmas paarisuhte vähendamise programmis osalemise kohustus.
- ▶ **Muude kohustuste** seas esines üksikutel juhtudel määratud erinevaid kohustusi, nt kohustus leida endale töökoht, osaleda majapidamistöodes, viia ellu muid konkreetseid reaaltoiminguid.

Kui enamasti määrati lepituskokkuleppes kohustus või kohustused kahtlustatavale, siis esines üksikuid juhtumeid, kus mõlemad pooled võtsid endale kohustuse. Selliseid näiteid esines viisakuskohustuse („osapooled kohustuvad omavahel käituma viisakalt ja lugupidavalt“), vabanduse („osapooled kohustuvad vastastikku vabandama“) ja alkoholi keeluga seotud kohustustes.

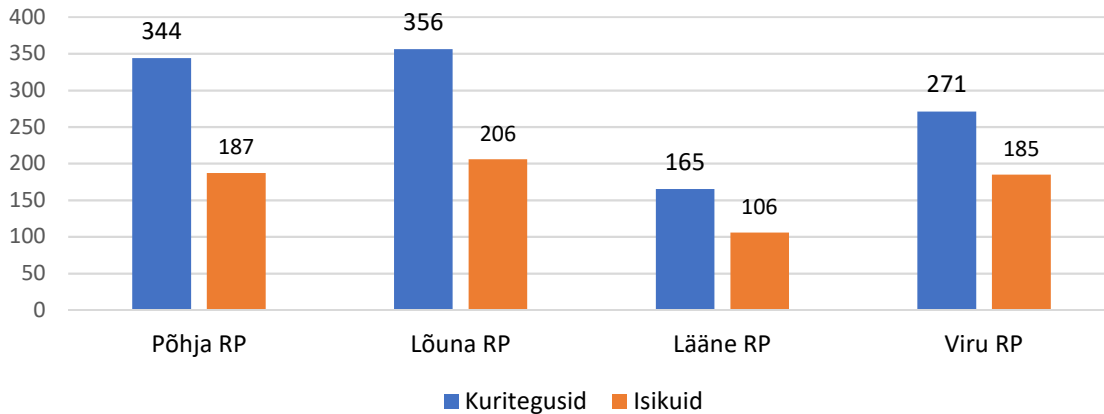
Kohustuste täitmist kuue kuu jooksul jälgib lepitaja. Kui kohustusi ei täideta, annab lepitaja info selle kohta prokurörile, kes võib menetluse uuendada.

Kohtusse saatmine

2019. aastal saadeti lähisuhtes kehalise väärkohtlemise kuritegudes kohtusse 684 inimest (kordumatuid 655) 1136 kuriteoga.

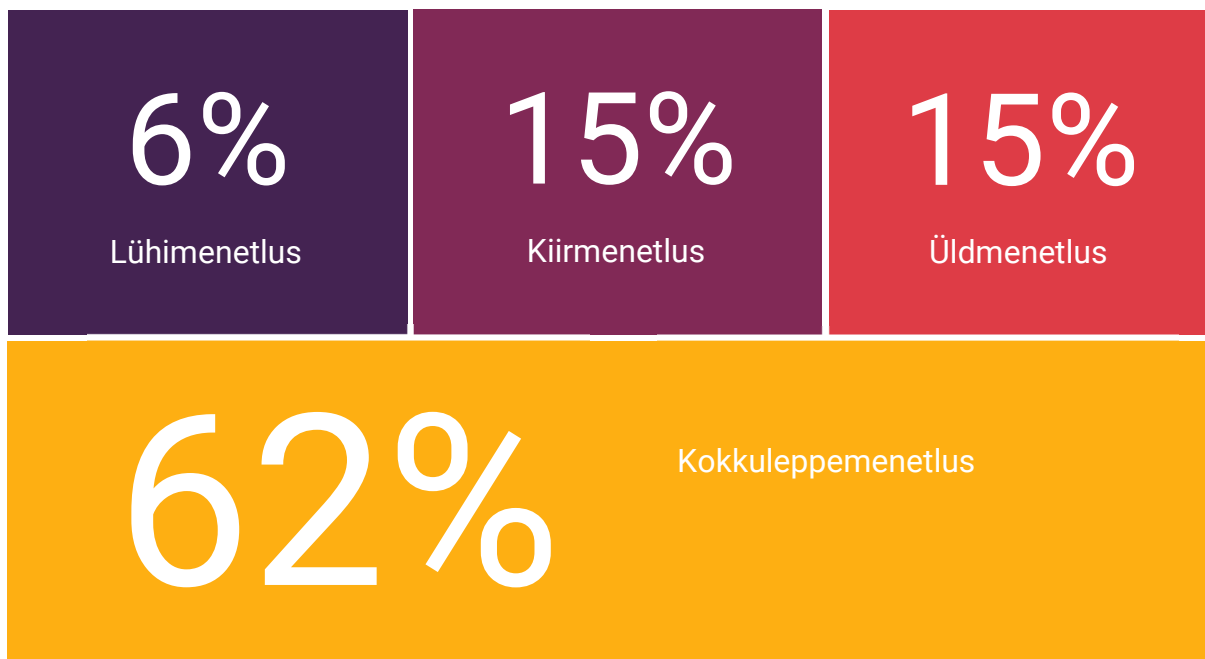
- ▶ Enamik isikuid (668) saadeti kohtusse süüdistusakti või kokkuleppega.
- ▶ 11 isikut saadeti kohtusse psühhiaatrilise sundravi kohaldamiseks.
- ▶ Viie isiku puhul taotleti kohtult kriminaalmenetluse lõpetamist.

Joonis 12. Kohtusse saadetud isikud ja kuriteod piirkonniti KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites, 2019

2019. aastal saadeti KarS § 121 lg 2 p 2 juhtumites süüdistatavatest kohtusse kokkuleppemenetluses 62%, üldmenetluses 15%, kiirmenetluses 15% ja lühimenetluses 6%. Psühhiaatrilise sundravi menetlused moodustasid 2% juhtumitest. Menetlusliigi osakaal piirkonniti erines märgatavalt. Lähisuhtes kehalise väärkohtlemise toime pannud isikuid saadeti kohtusse:

- ▶ Kokkuleppemenetluses sagedamini Lõuna (72%) ja vähem Põhja piirkonnas (51%).
- ▶ Kiirmenetluses sagedamini Lääne (23%) ja harvem Lõuna piirkonnas (11%).
- ▶ Üldmenetluses sagedamini Põhja (21%) ja harvem Viru piirkonnas (11%).

Karistusliigid

2018. a I pa jõustunud lahendite järgi mõisteti KarS § 121 lg 2 p 2 toimepanemises süüdi 221 inimest. Süüdimõistetutest olid kõik mehed, noorim 17- ja vanim 76-aastane.

Kehalise väärkohtlemise eest, kui see on toime pandud lähi- või sõltuvussuhtes, karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega. Vaadeldud perioodil (2018. a I pa) jõustunud lahendite järgi:

- ▶ **42%** juhtudel kohaldati tingimisi vangistust ja süüdlane allutati käitumiskontrollile. Tingimisi vangistust mõisteti 9 kuuks katseajaga 18 kuud (mediaan). Ligi 70% juhtudel määrati süüdlasele käitumiskontrolli ajal lisakohustusi, enamasti alkoholi tarvitamise keeld ja sotsiaalprogramm. Üksikutel juhtudel määrati ka lähenemiskeeld.
- ▶ **23%** karistati reaalse vangistusega, sh osalise vangistusega. Vangistust mõisteti ühest kuust kuni 18 kuuni. Reaalse vangistuse mediaanpikkus oli 12 kuud.
- ▶ **21%** karistati tingimisi vangistusega ilma käitumiskontrollita. Vangistuse mediaan oli 7 kuud ja katseaja mediaan kaks aastat.
- ▶ **11%** vangistus asendati üldkasuliku tööga vahemikus 166 kuni 950 tundi (mediaan 415 tundi).
- ▶ **3%** karistati rahalise karistusega, mille suurus jäi vahemikku 430–2000 eurot.

Kõige sagedamini saab lähisuhtes kehalises väärkohtlemises süüdimõistetu karistuseks tingimisi vangistuse koos allutamise ja käitumiskontrolliga (kriminaalhooldus).

